

JustitiedepartementetBrottsförebyggande rådet
Box 1386
111 93 Stockholm

Uppdrag till Brottsförebyggande rådet att följa upp den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder

Regeringens beslut

Regeringen ger Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att följa upp tillämpningen av den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder som ska gälla under en period om fem år. Brå ska, i möjligaste mån, bedöma vilka effekter regleringen har haft på brottsligheten. Brå ska redovisa vilka barn som har utretts för brott enligt regleringen och redogöra för domar som avser regleringen. I uppdraget ingår också att analysera polisens, åklagarnas, domstolarnas, Kriminalvårdens, Statens institutionsstyrelses, hälso- och sjukvårdens och socialnämndernas arbete med anledning av regleringen. Brå ska även ge en bild av vad tillämpningen av den sänkta straffbarhetsåldern inneburit i olika avseenden för de berörda barnen. I denna del ska Brå inhämta åsikter och erfarenheter från barn med egen erfarenhet av regleringen om sänkt straffbarhetsålder.

Brå ska inom ramen för uppdraget inhämta kunskap och erfarenheter från Barnombudsmannen, Kriminalvården, Polismyndigheten, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse och Åklagarmyndigheten. Myndigheterna ska bistå Brå i datainsamlingen. Brå ska även vid behov samråda med andra relevanta aktörer såsom exempelvis Domstolsverket. Uppdraget ska genomföras utifrån ett barnrätts- och funktionshindersperspektiv. Barns erfarenheter ska beaktas i uppdragets genomförande.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) senast den 1 mars 2029.

Bakgrund

Regeringen genomför en omfattande omläggning av kriminalpolitiken som bl.a. handlar om ett perspektivskifte där fokus flyttas från gärningsman till brottsoffer. Som en del av omläggningen har regeringen gjort en översyn av dagens system för unga lagöverträdare och bedömt att reglerna behöver skärpas. Det övergripande syftet är att upprätthålla samhällsskyddet, bidra till brottsoffrets intresse av upprättelse och att upprätthålla det straffrättsliga systemets trovärdighet och legitimitet. Det handlar även om att på ett bättre sätt än i dag ta hand om de barn som begår allvarliga brott.

Regeringen beslutade den 16 april 2026 propositionen Skärpta regler för unga lagöverträdare (prop. 2025/26:246). I propositionen föreslås bl.a. att straffbarhetsåldern under en femårsperiod ska sänkas till 13 år för allvarliga brott. Lagändringarna föreslås i allt väsentligt träda i kraft den 2 augusti 2026.

Skälen för regeringens beslut

Regeringen föreslår att straffbarhetsåldern under en femårsperiod ska sänkas till 13 år för brott med minimistraff om fängelse i fyra år eller mer och för försök, förberedelse och stämpling till sådana brott. Detta innebär att exempelvis mord, grov våldtäkt, människorov och grovt vapenbrott kommer att omfattas av den sänkta straffbarhetsåldern. Den som har fyllt 13 år och döms för brott med stöd av den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder ska kunna dömas till samma påföljder som andra lagöverträdare under 18 år, bl.a. ungdomsvård, ungdomsövervakning och fängelse. I propositionen Frihetsberövande påföljder för barn och unga föreslår regeringen att barn och unga, i de fall en frihetsberövande påföljd inte kan undvikas, ska dömas till fängelse i stället för slutna ungdomsvård (prop. 2025/26:132). Lagändringarna föreslås, i allt väsentligt, träda i kraft den 1 juli 2026. Barn som döms till fängelse kommer att placeras på de särskilda barn- och ungdomsavdelningar inom Kriminalvården som ska inrättas till den 1 juli 2026. Regeringen föreslår att den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder ska gälla i fem år. I propositionen aviseras att en utvärdering av reformen ska göras. Brå får i uppdrag att göra en uppföljning av regleringen.

Närmare om uppdraget

I uppdraget ingår att redovisa vilka barn som har utretts för brott enligt regleringen – t.ex. vilka insatser som de tidigare har varit föremål för och

vilka uppväxtvillkor som barnet har haft fram till domen – och redogöra för domar som avser regleringen, inklusive vilka påföljder som dömts ut och hur de har motiverats. Brå ska även, i möjligaste mån, bedöma vilka effekter regleringen har haft på brottsligheten. Brå ska vidare analysera polisens, åklagarnas, domstolarnas, Kriminalvårdens, Statens institutionsstyrelses, hälso- och sjukvårdens och socialnämndernas arbete med anledning av regleringen. Det gäller bl.a. hur förundersökningar bedrivs, förhållandet mellan förundersökningar och s.k. § 31-utredningar, frågor om anhållande och häktning, processuella frågor om bl.a. prövningen av om den unge har begått den åtalade gärningen genom en bevistalan i de fall den särskilda regleringen inte är tillämplig, och frågor om verkställighet av påföljder. I detta ingår att belysa erfarenheter från bl.a. försvarare och barnets anhöriga. Brå ska även ge en bild av vad tillämpningen av den sänkta straffbarhetsåldern inneburit i olika avseenden för de berörda barnen, bl.a. hur häktning och avtjänande av ett fängelsestraff har fungerat, men även för övriga berörda parter och instanser, jämfört med situationen innan lagändringen. I det ingår att belysa hur skolverksamheten har fungerat. Även de berörda barnens motivation till att bryta det kriminella beteendet kan belysas. I den mån det är möjligt ska redovisningen innehålla en beskrivning av eventuella konsekvenser av regleringen kopplat till risken för spridning av allvarlig brottslighet till yngre åldersgrupper.

På regeringens vägnar

Gunnar Strömmer

Karin Norberg

Kopia till

Finansdepartementet/BA
Socialdepartementet/SL, SOF, HC, RS
Utbildningsdepartementet/GV, S
Barnombudsmannen
Domstolsverket
Institutet för mänskliga rättigheter
Kriminalvården
Polismyndigheten
Socialstyrelsen
Statens institutionsstyrelse
Åklagarmyndigheten
Rädda Barnen
Sveriges Kommuner och Regioner